

Lapin Liikunta Barents Urheilun koordinoijana

Kaarlo Laine & Kati Lehtonen

Vuonna 2020 Lapin Liikunta ry sai tehtäväkseen koordinoida Barents Urheilun toimintaa Suomessa. Barents Urheilun tehtävänä on järjestää ja edistää 15–25-vuotiaille nuorille kansainvälistä urheiluvaihtoa, tukea heidän kasvuaan ja kehitystään sekä luoda mahdollisuuksia tutustua naapurimaiden nuoriin ja kulttuuriin. Selvitys tarjoaa näkemyksiä toiminnan ja tavoitteiden kehittämiseksi. Barents Urheilu -kokonaisuus voi tarjota tulevaisuudessa verkoston ja kehyksen nuorten kasvun ja kehityksen tueksi urheilu- ja kulttuurivaihdon keinoin.

Sisällysluettelo

1 Saatteeksi	2
2 Barentsin alue	4
3 Barents Urheilu	6
3.1 Historiaa lyhyesti	6
3.2 Organisoituminen	7
3.3 Strategia	8
3.4 Verkosto	8
3.5 Nuoret johtajat (YLIB)	9
3.6 Koordinointitehtävä	9
5 Organisoitirakenteen muutospaine	10
6 Nuorten johtajien äänen kuuleminen ja huomioiminen jatkossa	11
7 Alueen erityisyys – painopisteiden ja resurssien kohdentaminen	13
8 Tulevia kiintopisteitä	14
Lähteet	16

Lapin Liikunta Barents Urheilun koordinoijana

Kaarlo Laine, Likes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Kati Lehtonen, Likes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu

ISBN 978-951-830-675-0 (PDF)

Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu

© Tekijät ja Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2022

1 Saatteeksi

Tässä selvityksessä tarkastellaan Lapin Liikunta ry:lle vuonna 2020 myönnettyä Barents Urheilun koordinoititehtävää. Alun perin selvityksen tarkoituksena oli selvittää ja analysoida, miten toiminta lähtee liikkeelle uudelleenorganisoinnin myötä erityisesti nuorten näkökulmasta. Tapahtumien kulku ja toimintaympäristön rajut muutokset pandemian ja myöhemmin Venäjän ja Ukrainan välisen sodan vuoksi johtivat tilanteeseen, jossa suunnitelmaa jouduttiin muuttamaan ja tehtävää viivyttämään melkoisesti.

Lähtökohtana oli aluksi ajatus, että Barents Urheilun toiminta saa uusia piirteitä ja muotoja Lapin Liikunnan koordinoinnin myötä. Suunnitelmana oli, että konkreettinen toiminta mahdollistaa empiirisen tarkastelun. Epidemian myötä tapahtumia jouduttiin kuitenkin perumaan ja yhteydenpito siirtyi paljolti internet-pohjaisille alustoille.

Nuoret johtajat -kokonaisuus, Young Leaders in Barents (YLIB), lähti liikkeelle Lapin Liikunnan toiminnan tuloksena, mutta varsinaisiin konkreettisiin toiminnallisiin tavoitteisiin ei päästy aikavälillä 2020–2021. Selvityksen tavoitteiden kannalta tämä merkitsi suunnanmuutosta kohti tulevaisuusorientoitunutta tarkastelukulmaa. Käsillä olevassa selvityksessä on kyse skenaarioiden ja mahdollisuuksien pohdinnoista. Selvityksessä esitetään vaihtoehtoja tulevaan kehittämistyöhön.

Selvityksen näkökulma tukeutuu vahvasti liikunnan ja urheilun lisäksi uudistamiseen ja nuorten osallistamiseen. Barents Urheilun keskeiseksi tehtäväksi on määritelty nuorten osallisuuteen ja johtajuuteen kasvattaminen. Nämä tehtävät liittyvät selvityksessä ajatukseen, jonka mukaan urheilu on osa sosiaalista, kulttuurista ja yhteiskunnallista elämää. Urheiluun vaikuttavat toimintaympäristön, sosiokulttuuristen tilanteiden sekä yksilöllisten elämäntilanteiden muutokset. Selvityksessä tuodaan esille näitä muutoksen mahdollisuuksia. Pyrkimyksenä on tuottaa suuntaviivoja, joiden pohjalta kehittämistyölle voitaisiin saada tarrantapintoja. Selvityksen keskeisenä tavoitteena on antaa eväitä Lapin Liikunnan toiminnan kehittämiseksi ja verkostotoiminnan laajentamiseksi.

Selvitys on luonteeltaan esseemäinen raportti, jonka aineistona on käytetty aiempia pohjoisimpaan Lappiin sijoittuvia selvityksiä ja alueesta kertovia dokumentteja (Lapin Liikunta 2020a, b; Lehtonen & Laine 2021). Aineistoa on kerätty myös Barents Urheilun kokousmuistioista ja nettisivuilta löytyvistä sisällöistä. Täydentäviä haastatteluja on kerätty kokonaiskuvan muodostamiseksi Barents Urheilun toiminnasta. Lisäksi tärkeänä tietolähteenä ovat olleet opetus- ja kulttuuriministeriön Liikunnan vastualueen edustajien, Lapin aluehallintoviranomaisen, Lapin Liikunnan sekä Saamelaiskäräjien toimihenkilöiden kanssa käydyt keskustelut ja tutkimusvierailut Inarissa viime vuosina. Ne ovat laajentaneet huomattavasti ymmärrystä ja tietoisuutta pohjoisimman Lapin erityispiirteistä ja myös niistä haasteista, joita alueeseen liittyy.

Tämä selvityksen näkökulma on joiltain osin suppea. Painopisteenä ovat Barents Urheilu kokonaisuuden hallinnolliset näkökulmat. Vastaavasti esimerkiksi nuorten kokemukset

puuttuvat, mutta tämä taas johtuu poikkeusolojen ja rajoitusten vuoksi toteutumatta jääneestä toiminnasta.

Aluksi selvityksessä luodaan silmäys Barentsin alueeseen ja Barents Urheiluun sekä tehdään pikakatsaus sen historiaan sekä organisointiin. Tämän jälkeen käydään läpi Nuoret johtajat -kokonaisuutta, ja lopuksi kootaan yhteen joitakin kehittämisideoita. Selvityksen laatijat vastaavat tehdyistä havainnoista ja johtopäätöksistä.

2 Barentsin alue

Barentsin alueen asukkaat jakautuvat neljän valtion alueelle; Suomen, Norjan, Ruotsin ja Venäjän.

Lähde: Arctic Center 2022.

Tilastokeskuksen väestötietojen perusteella alla on esitetty viimeisin väestömäärä ja väestöennuste vuoteen 2040 keskeisten Barentsin maakuntien osalta Suomessa:

Koko väestö	Väestö 2021	Ennuste 2040
Lappi	176 494	162 937
Pohjois-Pohjanmaa	415 603	416 214
Kainuu	71 255	60 312

Barents Urheilun kannalta keskeinen ikäryhmä on 15–25-vuotiaat nuoret. Taulukossa on esitetty heidän suhteellinen osuutensa kyseisissä maakunnissa:

15–25-vuotiaat	Väestö 2021	Ennuste 2040
Lappi	19 465	16 289
Pohjois-Pohjanmaa	57 961	49 132
Kainuu	7 466	5 657

Tilastokeskuksen ennusteen mukaan muuttoliike suuntautuu muualle ja väestönmäärä vähenee. Väestö pakkautuu myös yhä enemmän maakuntakeskuksiin ja etelään. Nuorille reuna-alueilla asuminen voi näyttäytyä kapenevina mahdollisuuksina toteuttaa itseään eri elämäalueilla, kuten esimerkiksi vapaa-ajan harrastuksissa.

Tästä näkökulmasta Barentsin keskeisten maakuntien kehittäminen ja elinvoimaisuuden ylläpitäminen saavat entistä enemmän painoarvoa. Yksi Barents Urheilun rooli voisi olla, että se toisi verkostojen avulla ihmisiä yhteen ja kehittäisi uusia harrastusmahdollisuuksia alueen lapsille ja nuorille. Tämä edellyttäisi kuitenkin muuntautumista pelkästä kilpailutoiminnan järjestäjästä alueelliseksi toimijaksi ja verkostojen rakentajaksi. Toiminnan sisällöllinen laajentaminen koskee kaikkia liikunnan aluejärjestöjä Barentsin alueella, mutta tässä tapauksessa erityisesti Lapin Liikunnan tulevaisuutta pohjoisimman Lapin alueella.

3 Barents Urheilu

Tässä selvityksessä keskitytään tarkastelemaan Barentsin alueen urheilutoimintaa Suomen alueella pohjoisimman Lapin näkökulmasta. Suomessa Barents Urheiluun keskeisesti kuuluvia maakuntia ovat Lapin lisäksi Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu. Barents Urheilu on toimintaa organisoiva elin, joka järjestää kansainvälistä vaihtoa ja tapahtumia. Tapahtumia on järjestetty vuoroin eri puolilla Barentsin aluetta.

Vuonna 2020 Lapin Liikunta sai tehtäväkseen koordinoita ja organisoida Barents Urheilun toimintaa. Tätä tarkoitusta varten on opetus- ja kulttuuriministeriö jakanut avustusta vuosittain Lapin Liikunnalle.

Suomen Barents Urheilua johtaa ja koordinoi Lapin Liikunnan organisoimana Barents Urheilun toimikunta. Jäseninä ovat Kainuun Liikunta ry, Lapin Liikunta ry ja Pohjois-Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu ry. Barents Urheilun tehtäväksi on määritelty kansainvälisen urheiluvaihdon järjestäminen ja edistäminen 15–25-vuotiaille nuorille. Lisäksi tehtävänä on mainittu nuorten kasvatuksellinen tukeminen ja mahdollisuuksien luominen, jotta nuoret voisivat tutustua naapurimaiden kulttuureihin ja siellä asuviin nuoriin.

3.1 Historiaa lyhyesti

Barents Urheilun historiassa voidaan erottaa muutamia keskeisiä vaiheita, jotka ovat muovanneet Barents Urheilun organisointia, toimintaa ja tapahtumia. Suomen, Ruotsin ja Norjan valtakunnalliset urheiluliitot tekivät vuonna 1950 kokouksessaan sopimuksen pohjoismaisesta urheiluyhteistyöstä. Tästä alkoi vuoteen 1997 ulottuva jakso, jota on nimetty kalottiyhteistyöksi. Alkuvaiheessa toiminta keskittyi muutaman lajin kilpailutoimintaan.

Venäjän kanssa urheiluvaihdosta sovittiin ensin 1960 pienimuotoisesti maiden kahdenvälisinä tapahtumina, ja vähitellen yhteistyö on laajentunut täysjäsenyydeksi vuonna 1997. Aluksi käytettiin nimeä Kalottiturheilu, sitten Barentsin alueen urheiluyhteistyö ja lopulta nimeksi vahvistettiin Barents Urheilu.

Vuonna 2014 siirryttiin uuteen Barents Games -järjestelmään. Sen mukaisesti vuorovuosina kesälajit kootaan Kesäkisoihin ja talvilajit Talvikisoihin. Uudistuksen tavoitteena on ollut laajempi näkyvyys kisoille ja Barents Urheilulle. Lisäksi on haluttu luoda puitteiltaan ja sisällöltään paremmat kisat nuorille eriyttämällä kausiluontoiset kisat toisistaan.

Barents Urheilun suomalaiseksi organisointitahoksi valittiin vuonna 2020 Lapin Liikunta ry, jolle annettiin vastuu järjestää ja koordinoita toimintaa. Käytännön päätökset tehdään Lapin Liikunnan alaisena toimivassa toimikunnassa, johon kuuluvat Kainuun Liikunta ry ja Pohjois-Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu ry.

Suomen ollessa Barentsin alueen puheenjohtajamaa Venäjä aloitti hyökkäyssodan Ukrainaa vastaan 24.2.2022. Tämän pohjalta on tehty päätös sulkea Venäjä pois Barents-yhteistyöstä, ja näin ollen myös Barents Urheilun piiristä – muun kansainvälisen urheilutoiminnan tavoin.

3.2 Organisoituminen

Vuodesta 2021 lähtien Lapin Liikunnan alaisuudessa on toiminut Barents Urheilun toimikunta. Toimikuntaan on kuulunut vuonna 2022 kuusi jäsentä, joista yksi on puheenjohtaja. Toimikunnan jäsenten tausta liittyy pitkälti aluejärjestöihin, oppilaitoksiin sekä liikuntaan ja urheiluun. Toimikunnan sihteerinä toimii Lapin Liikunnan toimihenkilö ja myös Lapin Liikunnan toiminnanjohtaja osallistuu kokouksiin ”tarvittaessa”-periaatteella. Nimien perusteella toimikunnan sukupuolijakauma on seuraava: naisia on toimikunnassa kahden naispuolisen Lapin Liikunnan edustajan lisäksi kaksi, miehiä neljä. Puheenjohtaja on mies. Toimikunnan ikärakenteessa korostuu keski-ikäisten määrä, sihteeri edustaa nuorinta polvea. Alueellisesti katsottuna Lapin lisäksi maakunnista toimikunnassa painottuvat Kainuu ja Pohjanmaa.

Kansainvälisesti Barents Urheilun ylin päättävä elin on neljän vuoden välein kokoontuva Barents-konferenssi. Konferenssiin osallistuu enintään seitsemän edustajaa kustakin jäsenmaasta sekä lajien edustajat. Jäsenmaat vastaavat siitä, että kunkin maan edustajissa on myös 15–25-vuotiaita. Konferenssin päätehtäviä ovat toimintaraporttien hyväksyntä ja strategian laatiminen. Päätöksenteosta konferenssien välillä vastaa puheenjohtajakokous, johon osallistuvat jäsenmaiden toiminnasta vastaavien järjestöjen puheenjohtajat ja johtavat toimihenkilöt.

Päätehtävät tällä elimellä liittyvät Barents Yhteistyövaliokunnan raportin käsittelyyn ja seuraavan vuoden toimintasuunnitelman käsittelyyn. Barents Urheilukomitea kokoontuu 3–5 kertaa vuodessa tai tarpeen mukaan puheenjohtajakokousten välillä. Komiteassa on 1–2 edustajaa kunkin jäsenmaan kansallisesta urheilukomiteasta. Kansainvälistä toimintaa on muutaman viime vuoden ajan hoitanut osapäiväinen toimihenkilö. Toimihenkilön toimipaikka on tällä hetkellä Norjassa, Bodössä. Barents Urheilun kansainvälistä toimintaa ohjaamaan on laadittu yhteiset säännöt ja toimintaohjeet. Suomen opetus- ja kulttuuriministeriö osallistuu toimihenkilön toiminnan mahdollistamiseen vuosittaisella avustuksella.

Lapin Liikunta on tehnyt Barents Urheilun kanssa yhteistyötä pitkään ja osallistunut toiminnan organisointiin. Näihin organisointitehtäviin on kuulunut mm. tilinpitoa, kokousjärjestelyjä ja muita toimintaan liittyviä tehtäviä. Järjestön organisointi- ja hallinnollinen kokemus on vahva Barents Urheilun toimintaan liittyvissä kysymyksissä. Toiminnallisena rajoitteena on ollut pitkään resurssien pienuus. Se on muokannut koko Barents Urheilu -toimintaa edustuksellishallinnolliseen ja tapahtumakeskeiseen suuntaan.

3.3 Strategia

Vuoden 2015–2020 strategiassa on yleisellä tasolla kuvattu Barents Urheilun keskeiset tehtävät ja tavoitteet. Strategia ja siihen liittyvät suunnitelmat päivitetään neljän vuoden välein Barents-konferenssissa. Päätehtäväksi mainitaan urheiluyhteistyön kehittäminen, jonka avulla parannetaan alueen urheilun tasoa, lisätään urheilijoiden, valmentajien ja johtajien välistä kanssakäymistä eri maiden välillä. Ihmisten välisen kanssakäymisen on määrä lisätä alueen asukkaiden suvaitsevaisuutta ja kulttuurien keskinäistä ymmärrystä. Pääkohderyhmänä ovat 15–25-vuotiaat nuoret.

Barents Urheilu jakaantuu eri toiminta-alueisiin, joita ovat: 1) urheilutoiminta mukaan lukien kesä- ja talvikisat, alkuperäiskansojen urheilu, vammaisurheilu, 2) koulutukset ja seminaarit ja 3) nuorisotoiminta (seminaarit, leirit, nuorisoryhmien vaihto). Lisäksi strategiassa mainitaan tehtäväksi toiminnan kehittäminen, tiedonvälitys ja toiminnan esittely, joiden avulla yhteistyön vahvistamista niillä alueilla, jotka eivät vielä ole mukana toiminnassa. Lisäksi tavoitteena on lajikirjon laajentaminen ja yhteyksien vahvistaminen Barentsin yhteistyöelimiin, kuten Alueneuvostoon, Aluekomiteaan, Nuorisokomiteaan ja Barents-sihteeristöön.

Lisäksi pyrkimyksenä on vahvistaa kansallisten urheilujärjestöjen osallisuutta toimintaan ja tiivistää yhteyksiä alueen hallintoviranomaisiin. Barents Urheilua tuodaan esille kansainvälisissä kokouksissa ja konferensseissa. Viestinnällistä kehittämistä on tehty yhteisten verkkosivujen luomisen sekä visuaalisen profiilin vahvistamisen avulla.

Tätä selvitystä kirjoitettaessa uutta strategiaa vuosille 2021–2025 ei ollut käytettävissä. Tämä antaa sysäyksen pohtia uudelleen Barents Urheilun organisointia, visiota ja tavoitteita. Murros antaa uudistumiselle mahdollisuuden.

Kehittämisen näkökulmasta voitaisiin tehdä laajempi arviointitutkimus Barents Urheilun strategian toteutumisesta. Tämän selvityksen myötä on muodostunut käsitys, että toiminta on vuosien varrella sirpaloitunut eri toimintamuodoiksi ja tavoitteiksi, mutta toiminnallisella tasolla kokonaiskoordinaatiota voisi vielä kehittää.

3.4 Verkosto

Lapin Liikunnalla on laaja yhteistyöverkosto. Alueellisesti järjestö on keskeinen sekä kuntien että muiden järjestöjen toiminnan kannalta. Laaja toiminta-alue edellyttää tiivistä yhteydenpitoa myös Lapin maakunnan kuntiin. Viestintä ja tiedostustehtävillä sekä erilaisten tapahtumien järjestämisellä on keskeinen rooli sidoksen ylläpitämisessä. Maakunnallisesti aluehallintoviranomainen on keskeinen kumppani Lapin Liikunnan hallitusta edustavien tahojen lisäksi. Muut liikunnan aluejärjestöt ovat sisällöllisesti jatkuvassa yhteistyössä esimerkiksi lasten- ja nuorten liikunnan asioissa, mutta myös muissa aiheissa. Barents-yhteistyön kannalta Kainuun Liikunta sekä Pohjois-Pohjanmaan Liikunta- ja Urheilu ovat tärkeimmät kumppanit.

Lapin Liikunnan tekemät selvitykset pohjoisimman Lapin liikunnasta ja Barents Urheilusta ovat lisänneet merkittävästi yhteistyötä Saamelaiskäräjien kanssa ja erityisesti käräjien nuorisovastaavan kanssa. Valtakunnallisesti Suomen olympiakomitea on ollut mukana aluejärjestöjen välityksellä erilaisissa tapahtumissa ja kampanjoissa. Resurssien ja informaatio-ohjauksen kannalta opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan vastuualue on keskeisessä roolissa toiminnan mahdollistamisessa ja myös kehittämismahdollisuuksien avaamisessa. Barents Urheilun jatkon kannalta tämä akseli on elintärkeää varsinkin muuttuvassa toimintaympäristössä ja sodan melskeissä.

3.5 Nuoret johtajat (YLIB)

Kuten jo aiemmin todettiin, Barents Urheilun tavoitteena on aktivoida 15–25-vuotiaita nuoria. Tämän tavoitteen yhtenä osana on Nuoret johtajat (YLIB) -kokonaisuus. YLIB-toimintaan on koottu yhteen neljä nuorta Oulusta, Rovaniemeltä ja Kajaanista.

Nuoret johtajat -kokonaisuuden julkilausutuiksi tavoitteiksi on määritelty yhteistyön edistäminen Ruotsin, Norjan ja Venäjän nuorten kesken. Koronaepidemia on rajoittanut toimintaa ja ryhmä on päässyt kokoontumaan vain kerran etäyhteyksin vuonna 2021. Kansainväliseen vaihtoon on kuitenkin tarkoitus satsata jatkossa. Tapaamiset tapahtuvat webinaareina, seminaareina, hallituksen kokouksina ja Barents-kilpailuina. Osallistuminen on nuorille maksutonta. Toiminnan avaintemoina ovat johtajuus, elinvoimainen urheiluseuratoiminta ja kansainväliset verkostot.

Nuorten vertaistoiminnan avulla on mahdollista oppia yli kansallisten rajojen akateemisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti. Tavoitteena on antaa nuorille mahdollisuus kehittyä johtajina ja tapahtumien vapaaehtoisina toimijoina. Kulttuurisen ymmärryksen lisääntyminen ja myös mahdollisuus lisätä tietoutta urheilun rakenteista eri jäsenmaissa on keskeistä. Lisäksi ammatillisen osaamisen, käytännön kokemusten ja osallistumismotivaation kartuttaminen on läsnä nuorten omien lajien kehittämismahdollisuuksien ohella.

3.6 Koordinoititehtävä

Barents Urheilun koordinoititehtävän myöntäminen Lapin Liikunnalle on merkittävä tapaus. Pohjoisimman Lapin alue on keskeinen Barentsin alueen näkökulmasta ja antaa panoksia kehittää entistä paremmin alueen liikuntaa ja urheilutoimintaa.

Organisatorisen pohjan muutos antaa aihetta miettiä uutta toiminnallista näkökulmaa ja toteutusta koko Barentsin alueella. Murroksena voidaan pitää panostusta nuoriin ja heidän vaikuttamismahdollisuuksiinsa, miten toimintaa voitaisiin kehittää. YLIB-ryhmän perustaminen ja sen toiminta viitoittavat reittiä sille, että nuoret 15–25-vuotiaat voivat suoraan osallisina omista lähtökohdistaan käsin ja vaikuttaa siihen, minkälaisen muodon Barents Urheilun toiminta liikunnallisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti tulevaisuudessa saa.

5 Organisoitirakenteen muutospaine

Barents Urheilun organisatoriset rakenteet ovat varovasti arvioiden tukeneet sellaista hallinnollispoliittista linjaa, jossa alueellinen edustus on jakautunut ylätasopainotteiseksi. Tällöin perustason osallisuus on rajoittunut enimmäkseen kilpailutoimintaan osallistumiseen – mikä on sekin tärkeä elementti. Paikallisesti Barents Urheilu on jäänyt kuitenkin varsin etäiseksi ja tuntemattomaksi toimijaksi alueella eläville nuorille ja lajiharrastajille.

Tapahtumat ovat yleisessä tiedossa, mutta niiden laajempi merkitys ja ymmärrys pohjoisen yhdistävänä voimana on jäänyt vajavaiseksi. Voi myös olla, että nykyinen toimintamalli ei vastaa sitä tietoisuutta ja ympäristöä, joka ei täysin vastaa nykyajan vaatimukseen elinvoimaisuuden ja organisaation uudistuskyvyn näkökulmasta. Liikunnan aluejärjestöt ovat keskeisiä maakunnallisia ja alueellisia toimijoita, mutta verkostoituminen läheisemmin maakunnallisten toimijoiden, paikallisten järjestöjen ja seurojen kanssa voisi antaa tarvittavaa lisäpotkua toiminnan laajentamiseksi ja monipuolistamiseksi.

Saamelaiset ovat pohjoisimman Lapin merkittävä vähemmistö. Aiemmat selvitystyöt ja niiden pohjalta syntyneet havainnot ovat osoittaneet, että yhteistyö ja kanssakäyminen Saamelaiskäräjien kanssa on tuottanut onnistuneita avauksia, joita voisi yhdistää saamelaisurheilun kehittämiseksi ja Barents Urheilun toiminnan laajentamiseksi.

Pohjoisen liikunta- ja urheiluseurat ovat tehneet perinteisesti myös valtion rajoja ylittävää toimintaa seurojen omine harjoituksineen ja kilpailuineen. Seurojen kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeä side paikalliseen toimintaan, jota voisi vielä monipuolistaa esimerkiksi viestintäkanavilla ja yhteydenpitovälineillä. Tehostettu viestintä eri muodoissaan lisäisi tietoisuutta ja tavoittaisi paikallistasolla olevia varhaisnuoria ja nuoria. Nuorille tämä voisi antaa motivaatiota liikkumiseen, edellyttäen että Barents Urheilua koordinoivalla taholla eli Lapin Liikunnalla on resursseja panostaa enemmän tähän sosiokulttuuriseen ja kasvatukselliseen toimintaan. Nykyiset henkilö- ja taloudelliset resurssit eivät riitä toiminnan merkittävään laajentamiseen.

6 Nuorten johtajien äänen kuuleminen ja huomioiminen jatkossa

Yrityksistä huolimatta Nuoret johtajat -ryhmään kuuluvia nuoria ei tavoitettu tähän selvitykseen haastateltaviksi. Heidän oma näkökulmansa jää siten nostamatta esille, eikä nuorten ääni kuulu toivotulla tavalla. Ulkopuolisen silmin arvioituna toiminta heidän aktivoimisekseen on vielä alkuvaiheessa. Covid-19-epidemia on monella tavalla viivästyttänyt sekä Barents Urheilun tapahtumia että kiinteämpää yhteistyötä Nuoret johtajat -ryhmän kanssa. Toinen synkkä varjo, joka on langennut sekä koko Barentsin alueen että urheilutoiminnan ylle, on Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan.

Tämän seurauksen Barents alueen neuvosto, Suomi sen tämänhetkisenä puheenjohtajana, on sulkenut Venäjän pois Barents Urheilu -yhteistyöstä. Todennäköisesti tämä sulkua tulee jatkumaan vuosia. Se merkitsee toiminnan uudelleen suuntaamista sekä kilpailullisesti että hallinnollisesti. Etäyhteyksin järjestetyissä palaverissa nuoret ovat ilmaisseet halunsa ja motivaationsa olla mukana aktiivisesti Barents Urheilun toiminnassa. Kilpailut ja tapahtumat sekä näissä tapahtuva nuorten kansainvälinen vuorovaikutus muiden maiden nuorten kanssa ovat edelleen tärkeitä elementtejä nuorten osallisuuden kasvattamiseksi ja toiminnan ylläpitämiseksi.

Nuorten keskeinen merkitys tulevaisuuden kannalta kiteytetään hyvin Barents Urheilun näkökulmasta Arktisen Neuvoston (Ulkoministeriö 2022) julistuksessa:

“The regions are key drivers of the people-to-people Barents cooperation. In the people-to-people contacts, special focus will be on the young people, who hold the key to the future of the Barents region to maintain it lively and fostering.”

Nuorten osallistamisen mahdollisuuksia on paljon. Nuorten kiinnittymistä voidaan vahvistaa monin tavoin esimerkiksi antamalla heille vastuuta toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta. Tämän tyyppistä osallistavaa toimintaa varten olisi keskeistä luoda foorumi, jonka tehtävänä on rakentaa olemassa olevien toimintamuotojen rinnalle kokeiluja sekä uusia tapoja ja toteutuksia erilaisten yhteistyösuhteiden luomiseksi. Barentsin alueen laajuus rajoittaa kasvokkaisten tapaamisten määrää, mutta digitaalisten sovellusten monipuolisuus luo edellytyksiä erilaisille toimintamahdollisuuksille ja uusien ideoiden kehittämiselle.

Barents-toimikunnan kokouksissa Nuorten johtajien asiaa on esitelty kerran. Seuraava kehitysaskel olisi esimerkiksi se, että nuoret pääsisivät itse esittäytymään toimikunnalle. Nuorille voisi myös antaa yhden pysyvän paikan Barents-toimikunnassa. Tämä voisi toimia rotaatioperiaatteella, jolloin edustaja valitaan määrääjäksi, jonka jälkeen seuraava nuori valitaan nuorten kesken ja keskuudesta seuraavaksi edustajaksi.

Tämänkaltaiset uudistukset vaativat taloudellisia resursseja, aikaa sekä henkilöpanosta. Tällä hetkellä Lapin Liikunnan Nuorten johtajien toiminnasta vastaava henkilö toimii osa-

aikaisesti, vaikkakin hän hoitaa pääasiassa Barentsiin liittyviä tehtäviä. Kuormitus on liian kova, jotta tähän taakkaan voitaisiin lisätä uusia työtehtäviä ja vaativaa koordinaatiotyöskentelyä. Lisäresurssit olisivat tarpeen. Lapin Liikunnan henkilökunnan työmäärä on jo äärimmillään, ja työjärjestelyillä tai työnjaollisilla uudistuksilla edellä mainitut uudentyypiset koordinaatiovastuut eivät ole mahdollisia asettaa.

7 Alueen erityisyys – painopisteiden ja resurssien kohdentaminen

Pohjoisimman Lapin alue on laaja ja siihen liittyy erityispiirteitä, kuten pitkät välimatkat, väestörakenne ja elinkeinorakenne. Alueen erityisyys antaa aihetta pohtia, onko liikunnan aluejärjestöjen kohdalla tarvetta eriyttämiseen toimintasisältöjen näkökulmasta. Eriyttämällä sisältöjä ja aluejärjestöille osoitettuja toiminnan tavoitteita opetus- ja kulttuuriministeriö antaisi sekä aluejärjestöille että aluehallintoviranomaiselle mahdollisuuden kohdentaa resursseja alueen erityispiirteiden mukaisesti. Tämä voisi vähentää aluejärjestöjen keskinäistä ja toiminnan kannalta joskus haitallista kilpailua.

Koordinointi, johtaminen ja päätösvalta kuuluisivat kuitenkin edelleen opetus- ja kulttuuriministeriölle ja sen liikunnan vastualueelle. Barents-yhteistyö on ollut, ja on myös jatkossa, tärkeä kansainvälinen elin. Sen toimintapotentiaalia olisi syytä kasvattaa resurssien näkökulmasta. Arktisen alueen neuvoston tulevaisuus on ajankohtaisesta tilanteesta johtuen monien uusien haasteiden edessä. Valitut rakenteelliset ja sisällölliset tavoitteet vaikuttavat myös Barents Urheilun toimintaan. Kokonaisuutena Barentsin alueen yhteistyö on merkittävä mahdollisuus myös liikunnalle ja urheilulle kansainvälisen vaihdon, ihmisten ja kulttuurien kohtaamisen näkökulmasta.

8 Tulevia kiintopisteitä

- Keskeinen tekijä Barents Urheilun elinvoimaisuuden näkökulmasta on, pystytäänkö innovoimaan ja toteuttamaan uusia toimintatapoja sekä uudistamaan riittävän kokonaisvaltaisesti toimintaa. Ydinkysymys on, uudistuuko Barents Urheilu poliittishallinnollisesta ja edustuksellisesta elimestä alueen kehittymisen kannalta merkittäväksi verkostojen ylläpitäjäksi. Keskeisiä kysymyksiä ovat: pystyykö Lapin Liikuntaa yhdistämään toimivalla tavalla Barents Urheilua muihin alueellisiin toimintoihin ja miten Lapin Liikunta voisi laajentaa nykyistä toimintaverkostoa ja olemaan verkoston keskipisteenä sekä toimimaan yhdistävänä voimana.
- Barents Urheilun ydintehtävänä on panostus nuoriin. Pohdittavaksi jää, miten jatkossa onnistuttaisiin saamaan nuoret mukaan toimintaan laajalti. Nuorten johtajien aito osallistaminen ja vastuuttaminen avaisi uudistavan näkökulman edustuksellisen poliittishallinnollisen perinteen kulttuuriseen uudistamiseen. Tätä päämäärää silmällä pitäen voitaisiin konkreettisenä toimenpiteenä valita Nuoria johtajia Barents Urheilun toimikuntaan. Rotaatioperiaatteella nuoria voitaisiin aktivoida laajasti ja konkreettisesti.
- Toiminnan tunnetuksi tekemisessä viestinnän ja tiedonvälityksen rooli vaatii lisää voimavaroja ja resursseja. Erilaisten monikanavaisten viestintävälineiden käyttö voisi edistää Barentsin tunnetuksi tekemistä. Pelkkä passiivinen viestintä esimerkiksi nettisivujen ja sähköpostin avulla ei aktivointiin riitä. Viestinnän kehittäminen vaatii omat resurssinsa ja teknisen osaamisensa, joihin panostaminen voi olla Lapin Liikunnalle haastava tehtävä jo nykyisen toimintakentän laajuuden ja runsauden vuoksi.
- Lapin Liikunnalla on oltava oikeutus ja legitimizeetti koordinaatiolle, jotta esimerkiksi aluejärjestöjen välisestä haitallisesta intressikamppailusta on mahdollista päästä irti. Keskinäinen vääränlainen kilpailu pelkästään resursseista hukkaa aluejärjestöjen voimavaroja ja panosta alueiden kehittämisestä. Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on suuri päätäntävästuu siinä, viedäänkö Suomen alueellista kehittämistä eteenpäin perinteisellä tasajaolla vai otetaanko kunkin alueen erityispiirteet huomioon. Joka tapauksessa pohjoisimman Lapin ja Barentsin alueen kannalta Lapin Liikunnan aseman vahvistaminen edesauttaisi todennäköisesti kehittämistyöhön panostamista. Aluehallintoviranomainen olisi hyvä nivel yhdistämään valtiollisena toimijana liikunnan ja urheilun valtakunnallisia ja alueellisia tavoitteita. Yhteistyön taso on ollut hyvä jo pitkään Lapin Liikunnan ja Lapin aluehallinnon välillä.
- Barents Urheilun yhteistyö Barentsin alueen Arktisen Neuvoston kanssa antaisi hyvän pohjan kansainvälisen työn ja vuorovaikutuksen kehittämiseksi. Barents

Urheilun kontaktien lisääminen tähän suuntaan olisi tärkeä toiminnan avaamisessa, uudistamistyössä ja tunnetuksi tekemisessä. Barents-yhteistyö saisi merkittävän lisän Barents Urheilun laajemmasta panoksesta muun kulttuurivaihdon ohella. Meneillään oleva maailmantilanne on haastava, mutta se antaa myös mahdollisuuksia syventää yhteistyötä Barentsin alueen maiden välillä.

Lähteet

Arctic Center 2022. Barentsin Euro-Arktisen neuvoston verkkosivut. Luettavissa: <https://www.barents-council.org/about-us/the-barents-region> (Viitattu 12.12.2022).

Lapin Liikunta 2020a. *Saamelaisalueen liikunta ja liikunnan harrastaminen*. Selvitystyö. Lapin Liikunta, opetus- ja kulttuuriministeriö, Saamelaiskäräjät, Lapin aluehallintovirasto ja Likes.

Lapin Liikunta 2020b. *Barents Urheilun selvitys- ja kehitystyö*. Selvitys. Lapin Liikunta ry ja opetus- ja kulttuuriministeriö.

Lehtonen, K. & Laine, K. 2021. Liikunta ja urheilu saamelaiskulttuurissa. *Liikunta ja Tiede* (58)3, 56–58.

Ulkoministeriö 2022. Ulkoministeriön verkkosivut Barents-puheenjohtajakaudesta 2021–2023. Luettavissa: <https://um.fi/finnish-barents-presidency-2021-2023> (Viitattu 12.12.2022).